

Karolina Sadowska

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA W REGIONIE MORZA BAŁTYCKIEGO NA PRZYKŁADZIE PROJEKTU DEFRIS

1. Wstęp

„Zebranie 500 milionów obywateli w zjednoczonej Europie – zjednoczonej, ale nie jednolitej Europie – oznacza ogromną szansę. Europa musi jednak wyposażyć się w politykę zdolną do zachowania spójności i przynoszącą prawdziwą, zupełnie nową jakość w rozwiązywaniu najpoważniejszych problemów. Aby to osiągnąć, polityka spójności potrzebuje nie tylko nowego wymiaru, ale także kierunku” (Michael Barnier)¹.

Aby zachować wiarygodność, wspólnotowa polityka spójności musi wspierać działania przyczyniające się do zmniejszenia różnic gospodarczych, społecznych i terytorialnych w Unii, musi pomagać w przewyżnianiu nierówności dotyczących terytorium Wspólnoty. Osiągnięcie tego będzie możliwe dzięki przyjętym priorytetom. Wśród nich, oprócz wspierania rozwoju obszarów słabiej rozwiniętych, dywersyfikacji obszarów wiejskich, budowy społeczeństwa opartego na wiedzy i wielu innych, jest również wsparcie współpracy przygranicznej, międzynarodowej oraz międzyregionalnej w celu promowania integracji oraz zmniejszenia podziałów gospodarczych i społecznych tworzonych przez granice państwowe². Środkiem realizacji tak sformułowanego zadania jest m.in. Inicjatywa Wspólnotowa Interreg III.

¹ *Jedność, solidarność, różnorodność Europy, jej narodów i jej terytorium. Drugi raport w sprawie spójności gospodarczej i społecznej*, Komisja Europejska (weryfikacja i tłumaczenie UKIE), s. 3

² Tamże, s. 23-26.

2. Inicjatywa Wspólnotowa Interreg III

Inicjatywa Wspólnotowa Interreg III jest kontynuacją i jednocześnie rozszerzeniem inicjatywy Interreg II realizowanej w latach 1994-1999. Głównym celem obecnego programu jest wzmocnienie współpracy transgranicznej, międzyregionalnej i międzynarodowej, co w konsekwencji służyć ma zrównoważonemu rozwojowi, integracji oraz spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej Unii Europejskiej³. Program jest finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Na jego wykonanie w latach 2000-2006 przeznaczono łącznie 4875 mln euro. Inicjatywa Interreg III składa się z trzech komponentów, odmiennych pod względem charakteru współpracy międzynarodowej. Komponent A obejmuje współpracę przygraniczną władz publicznych sąsiadujących ze sobą obszarów, której celem jest przede wszystkim rozwijanie przygranicznych ośrodków gospodarczych i społecznych, komponent B – współpracę transnarodową w ramach dużych regionów paneuropejskich, a komponent C – współpracę międzyregionalną w skali europejskiej, której celem jest przede wszystkim rozwijanie sieciowych powiązań w zakresie polityki regionalnej, jak również wymiana informacji i doświadczeń dotyczących rozwoju regionalnego oraz polityki i technik kohezyjnych.

Województwo kujawsko-pomorskie, nie będące regionem przygranicznym, może uczestniczyć jedynie w projektach objętych komponentami B i C. W pierwszym z nich wsparciem objęto współpracę transnarodową pomiędzy władzami regionalnymi i krajowymi w ramach dużych regionów paneuropejskich, tj. regionu Morza Bałtyckiego (BSR) czy obszaru Europy Środkowej, Adriatyckiej, Naddunajskiej i Południowo-Wschodniej (CADSES). Zasadniczym celem tak rozumianej współpracy jest zrównoważony i skoordynowany rozwój przestrzenny. Obejmuje ona również tworzenie możliwości rozwoju infrastruktury transportowej, zagadnienia łączności, ochrony środowiska, energii i planowania przestrzennego. W tym komponentie realizowane są przede wszystkim projekty miękkie, którym towarzyszyć mogą niewielkie inwestycje infrastrukturalne.

Jedną ze składowych komponentu B jest program „Region Morza Bałtyckiego”⁴, w którym realizowany jest projekt Defris, omawiany w niniejszym opracowaniu. We współpracę w Programie Bałtyckim zaangażowanych jest 11 krajów. Obszar kwalifikujący się do wsparcia ze środków EFRR obejmuje całe terytorium Danii, Estonii, Finlandii, Litwy, Łotwy, Polski i Szwecji oraz niemieckie landy: Berlin, Brandenburgię, Hamburg, Bremę, Meklemburgię, Pomorze Przednie, Szlezwik Holsztyn i częściowo Dolną Saksonię. Dodatkowo w programie mogą uczestniczyć także partnerzy rosyjscy oraz białoruscy. Ich udział finansowany jest jednak – jako państw nie należących do UE – ze środ-

³ Portal funduszy strukturalnych, <http://www.interreg.gov.pl/Co+to+jest+INTERREG+III/>.

⁴ Portal funduszy strukturalnych...

ków programu TACIS (wspólnotowego programu pomocy szkoleniowej i doradczej dla byłych republik radzieckich i Mongolii).

Do priorytetów Programu Bałtyckiego należą:

- wspieranie działań służących rozwojowi przestrzennemu określonych regionów i sektorów, w tym wspieranie opracowywania wspólnych strategii i planów działań dla makroregionów,
- promocja struktur terytorialnych wspierających zrównoważony rozwój regionu Morza Bałtyckiego,
- wspieranie tworzenia instytucji oraz wzmocnienie transnarodowego rozwoju przestrzennego.

W szczególny sposób traktowane są projekty wymagające działań międzynarodowych, w których właśnie wielostronna współpraca i wymiana doświadczeń gwarantują wartość dodaną w skali europejskiej, oraz takie, które przyczyniają się do harmonijnego i zrównoważonego rozwoju oraz poprawy gospodarczej i społecznej spójności regionu Morza Bałtyckiego. Do takich należy projekt Defris, realizowany w ramach programu „Region Morza Bałtyckiego”.

3. Założenia i plan działań w ramach projektu Defris⁵

Projekt Defris (*Development of First Division Regions*) koncentruje się na współpracy oraz wymianie doświadczeń między regionami słabiej rozwiniętymi, pozostającymi w strefie silnego oddziaływania dużych metropolii. O wyborze partnerów, w tym również województwa kujawsko-pomorskiego, zasadniczo zdecydowała właśnie specyfika ich sytuacji na tle kraju, do którego należą. Są to regiony dysponujące znacznym potencjałem rozwoju, pozostające jednak z racji położenia pod silnym wpływem większych metropolii, przejmujących zdecydowaną większość strategicznych zasobów dostępnych w danym momencie. W sytuacji, w której właśnie wykorzystanie tych zasobów decyduje w dużym stopniu o kierunku i dynamice zachodzących przemian, stwarza to realne zagrożenie utratą osiągniętej do tej pory pozycji, spowolnienia rozwoju, a nawet marginalizacji. W konsekwencji prawdopodobne staje się dalsze pogłębienie różnic i dysproporcji między regionami, a więc również naruszenie i osłabienie spójności UE.

Regiony współpracujące ze sobą w ramach projektu sporządzają wspólne tematycznie podprojekty z zakresu wybranych zagadnień planowania przestrzennego i regionalnego, mające w konsekwencji prowadzić do zwiększenia konkurencyjności regionów oraz podwyższenia poziomu życia ich mieszkańców. Budżet projektu przypadający na stronę polską wynosi 300 tys. euro środków kwalifikowalnych, z tego maksymalnie 75% zostanie zrefundowane przez EFRR.

⁵ Informacje pochodzą z materiałów programowych udostępnionych przez Biuro Promocji i Inicjatyw Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu.

Projekt Defris zaplanowano jako przedsięwzięcie wieloletnie i kilkietapowe. Od września 2004 r. realizowane są pakiety robocze nr 1 oraz nr 2 (*Work Package* – WP 1 i WP 2). WP 1 dotyczył gromadzenia, wymiany i ostatecznie analizy danych statystycznych odnoszących się do rozwoju i planowania regionalnego na poziomach ponadnarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Uwagę skupiono w dużym stopniu na zagadnieniach dostępności i jakości danych statystycznych. WP 2 zaś skoncentrowano wokół zagadnień związanych ze strukturą planowania regionalnego oraz metodami pracy poszczególnych regionów. Objął on m.in. takie zagadnienia, jak: opis organizacji planistycznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz rola w tego typu strukturach regionu uczestniczącego w projekcie, metody planowania rozwoju regionalnego oraz dokumenty temu planowaniu poświęcone. Właściwym celem WP 2 było zrozumienie roli, zadań i statusu prawnego każdego z partnerów uczestniczących w projekcie jako organizacji regionalnej oraz uświadomienie prawdziwej potrzeby utworzenia specjalnych sieci współpracy, służących sprawnemu wdrażaniu projektów w WP 3.

WP 3 – rozpoczęty na styczeń 2005 r. – obejmie strategiczne projekty regionalne. Przyjęto zasadę, że każdy partner będzie pracował przynajmniej z trzema projektami i z udziałem co najmniej dwóch spośród pozostałych partnerów. Pierwszeństwo mają strategiczne projekty angażujące poszczególnych partnerów jako działających w międzynarodowych strefach rozwoju (które w pierwszym etapie należy właściwie zidentyfikować), projekty związane z szeroko rozumianymi zagadnieniami transportu i komunikacji oraz te, w których nacisk położono na relacje między obszarami zurbanizowanymi i wiejskimi oraz na kwestie środowiskowe. W czasie trwania całego projektu wdrażany będzie WP 4, dotyczący promocji i informacji o przedsięwzięciu. Widocznym rezultatem jego obecności będą okresowe wnioski (raporty) z podejmowanych działań oraz końcowe podsumowanie całego projektu.

4. Realizacja projektu Defris w województwie kujawsko-pomorskim

Przygotowania do realizacji projektu Defris w województwie kujawsko-pomorskim trwały od początku 2003 r., kiedy przedstawiciele szwedzkiego regionu Östergötland szukali partnerów do wspólnej realizacji przedsięwzięcia w ramach podprojektu *Seed Money*. W czerwcu 2003 r. wstępny zarys projektu oraz merytoryczny udział strony polskiej przedstawiony został na III forum poszukiwania partnerów dla projektów Interreg w Gdańsku. W lutym 2004 r. aplikacja projektowa, przygotowana wspólnie z partnerami ze Szwecji i Finlandii, złożona została do Wspólnego Sekretariatu w Rostocku, w ramach 5. apelu. Ostatecznie do projektu przystąpiły: Rada Rozwoju Regionalnego Östergötland ze Szwecji (tzw. partner wiodący), rady regional-

ne Central Finland oraz Pohjois-Savo z Finlandii, Rada Regionu Kownieńskiego z Litwy oraz Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Projekt został zatwierdzony 4 czerwca 2004 r. decyzją Komitetu Sterującego programu Interreg III B Region Morza Bałtyckiego. W czerwcu-sierpniu 2004 r. trwały prace nad uzupełnieniem i argumentacją działań przewidzianych w projekcie, zgodnie z wymogami Komitetu Sterującego. Realizację projektu rozpoczęto 2 września 2004 r., a jej zakończenie przewidziano na koniec czerwca 2007 r.

Zgodnie z ustalonym harmonogramem prac do chwili obecnej zakończono dwa z czterech pakietów roboczych. Podsumowaniem zrealizowanych do tej pory działań było seminarium, które odbyło się w dniach 19-21 czerwca 2005 r. w Toruniu.

Pierwszy pakiet roboczy. Efektem realizacji pierwszego pakietu roboczego (*Work Package 1*) jest zbiorczy raport zawierający analizę i porównanie potencjału wszystkich partnerów uczestniczących w projekcie, uzupełniony dodatkowo bardziej szczegółowymi, dotyczącymi jednak dokładnie tych samych kwestii, raportami przygotowanymi samodzielnie przez każdego z partnerów.

W opracowaniach tych analizowano odrębne, jednak wzajemnie powiązane i łącznie decydujące o potencjale danego regionu obszary tematyczne. Były to:

- zagadnienia ludnościowe (wielkość populacji, struktura wiekowa, poziom wykształcenia ludności),
- gospodarka regionu (wzrost PKB, sytuacja na rynku pracy, poziom dochodu na zatrudnionego, sektorowa struktura zatrudnienia, stopa bezrobocia, otwartość i dostęp do międzynarodowych rynków),
- stan infrastruktury (drogi, kolej, lotniska, telekomunikacja),
- środowisko przyrodnicze,
- rozwój oraz znaczenie kultury i sportu.

Szczególną uwagę zwrócono na pokazanie wartości analizowanych parametrów dla regionów uczestniczących w projekcie na tle średniej kraju, do którego dany region należy, oraz w porównaniu z analogicznymi wielkościami dotyczącymi regionów metropolitalnych. Tymi regionami były: dla Szwecji – region Sztokholmu, dla obu partnerów fińskich – region Helsinek, dla Litwy – region Wilna, a dla województwa kujawsko-pomorskiego – sąsiadujące z nim województwo pomorskie z kompleksem trójmiejskim Gdańska, Gdyni i Sopotu.

Ujęcie takie – pomimo pojawiających się trudności, polegających głównie na zróżnicowanym dostępie do danych statystycznych oraz odmiennej regulacji prawnej w poszczególnych krajach (trudności te sprawiły, że pewne dane dla niektórych partnerów nie były dostępne lub ich porównywalność między partnerami była ograniczona) – pozwoliło jednak na bardzo wyraźne ukazanie dystansu dzielącego każdego z partnerów od właściwego mu regionu metropolitalnego oraz na określenie jego pozycji w stosunku do średniego poziomu w danym kraju. Z drugiej strony porównania między partnerami pokazały różnice w ich pozycji i roli, jaką odgry-

wają (lub mogłyby odgrywać ze względu na posiadany potencjał) w większych strukturach krajowych, czy nawet szerzej – ponadnarodowych. Dzięki temu możliwe się stało – i było to zasadniczym celem WP 1 – wskazanie tych dziedzin i obszarów, które w pierwszej kolejności wymagają podjęcia konkretnych działań ukierunkowanych na wyrównywanie dysproporcji rozwoju. Oprócz takich obszarów zidentyfikowano również silne strony i atuty partnerów. W zamyśle pomysłodawców projektu to właśnie ich pełniejsze wykorzystanie i budowanie na ich podstawie własnej tożsamości powinno przyczynić się do tego, że bliskość wielkich metropolii i ich silne geograficzne oddziaływanie przestanie być zagrożeniem, a stanie się szansą i przesłanką bardziej dynamicznego rozwoju.

Drugi pakiet roboczy. Zasadniczym zadaniem drugiego pakietu roboczego (*Work Package 2*) były analiza i porównanie najistotniejszych uwarunkowań planowania przestrzennego w regionach objętych projektem, szczególnie pod kątem zaangażowanych w ten proces podmiotów (w tym władz krajowych, regionalnych i lokalnych). Chodziło przede wszystkim o wskazanie podobieństw oraz określenie różnic między poszczególnymi partnerami, a w konsekwencji – o zapewnienie jak najlepszego wzajemnego zrozumienia regionalnych uwarunkowań procesu planowania i określenie roli, jaką mogą i powinni odegrać w tym procesie partnerzy projektu Defris.

Zgodnie z tym, co wcześniej wspólnie ustalono, działania wszystkich partnerów w ramach WP 2 skoncentrowane zostały wokół takich zagadnień, jak:

- rola i główne zadania organizacji regionalnych w procesie planowania przestrzennego,
- wzajemne oddziaływanie różnych poziomów planowania (ze szczególnym naciskiem na zadania poziomu regionalnego),
- podobieństwa i różnice w systemie planowania przestrzennego w poszczególnych krajach, z których pochodzą uczestnicy projektu,
- przebieg procesu planowania przestrzennego na poziomie regionalnym,
- rola powiązań sieciowych obejmujących różne poziomy planowania w realizacji projektów rozwoju, jakie zostaną zaproponowane w ramach WP 3.

Podobnie jak w WP 1, efektem prac pakietu drugiego jest zbiorczy raport stanowiący przegląd i porównanie partnerów projektu w zakresie wszystkich wskazanych wyżej zagadnień, uzupełniony szczegółowymi opracowaniami przygotowanymi odrębnie przez każdego z uczestników, w tym również przez województwo kujawsko-pomorskie.

W polskim raporcie zajęto się m.in. zagadnieniami kształtowania planowania przestrzennego na wszystkich jego poziomach – od krajowego po lokalny/gminny – ze wskazaniem odpowiedzialnych za ten proces podmiotów administracji rządowej, samorządowej oraz podmiotów należących do struktur pozarządowych. Szczególny nacisk położono z racji uczestnictwa w projekcie na zadania samorządu wo-

jewódzkiego, w tym na zadania Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego. Do zadań tych należą m.in.: sporządzanie planu zagospodarowania przestrzennego województwa i jego bieżąca aktualizacja, tworzenie koncepcji oraz przygotowywanie instrumentów polityki regionalnej prowadzonej przez samorząd województwa, opracowywanie strategii rozwoju województwa i współdziałanie w jej wdrażaniu, analizy i studia służące określaniu kierunków polityki przestrzennej i regionalnej na obszarze województwa oraz wiele innych.

Stosunkowo dużo miejsca poświęcono również prawnym uwarunkowaniom polityki regionalnej w Polsce. Składają się na nie przede wszystkim dwie ustawy: ustawa o samorządzie województwa z 5 czerwca 1998 r. z późniejszymi zmianami oraz ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. W myśl zapisów obu ustaw to samorząd wojewódzki jest podmiotem kreującym i realizującym politykę regionalną z uwzględnieniem założeń koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju, programów rządowych oraz planów lokalnych składanych na etapie ogłoszenia o przystąpieniu do opracowywania planu wojewódzkiego.

Zgodnie z tym najważniejszymi dokumentami dotyczącymi rozwoju województwa są strategia województwa oraz plan zagospodarowania przestrzennego województwa, uchwalone przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego (otrzymały dzięki temu rangę dokumentów obligatoryjnych dla wszystkich organów województwa). Oba dokumenty odgrywają ważną rolę w systemie programowania rozwoju Polski, brane są pod uwagę w toku prac nad narodową strategią rozwoju regionalnego i narodowym planem rozwoju. Dodatkowo dzięki stosowanej powszechnie praktyce konsultacji i opiniowania ich przez samorządy lokalne stają się również obligatoryjne dla decydentów działających na tym poziomie.

Ostatnią część raportu przygotowanego w ramach WP 2 poświęcono bardziej szczegółowemu opisowi organizacji planowania w województwie w zakresie jedynie wybranych obszarów, tj. środowiska przyrodniczego, turystyki i środowiska kulturowego oraz transportu drogowego i kolejowego. Obszary te ściśle nawiązują do tematyki przyszłych projektów, które realizowane będą w ramach WP 3.

Trzeci pakiet roboczy. W ramach trzeciego pakietu roboczego (*Work Package 3*) każdy z partnerów przygotowuje własne propozycje strategicznych projektów, a spośród nich w toku dyskusji wyłaniane są te, nad którymi uczestnicy wspólnie będą pracować. Pierwsze prace w ramach WP 3 podjęto podczas drugiego seminarium projektu Defris, które odbyło się w lutym 2005 r. w Szwecji. Już wtedy dyskutowano nad pierwszymi propozycjami. Prace kontynuowano w trakcie spotkania grupy roboczej w kwietniu bieżącego roku w Finlandii, tak że obecnie możemy już mówić o wspólnych problemach i obszarach zainteresowań oraz o prawdziwej platformie współpracy uczestniczących w projekcie stron.

W ramach WP 3 strona polska przygotowała trzy projekty strategiczne. Pierwszy z nich, zatytułowany: „Bydgosko-toruński obszar metropolitalny jako strefa rozwoju”, ma na celu określenie warunków i determinant optymalnego rozwoju

społeczno-ekonomicznego i struktury przestrzenno-funkcjonalnej badanego obszaru oraz wzmocnienie jego atrakcyjności dla inwestorów i konkurencyjności w skali całego kraju (szczególnie w porównaniu z innymi obszarami metropolitalnymi).

Drugi z projektów – „Aktywacja gospodarcza obszaru Dolina Noteci” – jest nastawiony na oszacowanie potencjału długotrwałego i zrównoważonego rozwoju doliny Noteci z uwzględnieniem złożonych warunków oraz konfliktów funkcjonalnych na tym obszarze i ostatecznie na wyznaczenie celów i trendów rozwoju ze szczególnym naciskiem na turystykę.

Trzeci z zaproponowanych projektów – „Problem poprawy systemu komunikacji w miastach średniej wielkości w aspekcie połączeń lokalnych i regionalnych” – powinien w myśl przyjętych założeń umożliwić rozpoznanie problemów, z którymi borykają się miasta średniej wielkości w zakresie wewnętrznego systemu komunikacji, oraz wskazać drogi poprawy istniejącej sytuacji.

Prace nad tymi projektami będą prowadzone wspólnie z partnerami zagranicznymi od lipca 2005 r. Ich zakończenie przewidziano na koniec 2006 r. Jednocześnie prowadzone będą również działania objęte czwartym pakietem roboczym, które zwieńczy przygotowanie końcowego podsumowania całego projektu.

5. Zakończenie

Polityka spójności stanowi obecnie jedno z najpoważniejszych wyzwań, przed jakimi stoi nowa, rozszerzona nie tak dawno Unia Europejska. W obliczu coraz większych problemów i wyzwań skuteczna realizacja zadań wynikających z polityki spójności wymaga nie tylko zaangażowania ogromnych środków finansowych, ale również coraz większej wiedzy i doświadczenia od realizujących ją podmiotów⁶. Z tego punktu widzenia szczególnie ważne wydają się wszystkie te jej formy, które angażują we współpracę maksymalnie różnorodnych partnerów, pochodzących z różnych środowisk/krajów, dysponujących różną wiedzą, umiejętnościami i doświadczeniami. To właśnie ich wymiana pozwala na wypracowywanie najlepszych możliwych rozwiązań gwarantujących osiągnięcie zamierzonych efektów przy akceptowalnym poziomie kosztów.

Przykładem współpracy tego typu jest realizowany przez województwo kujawsko-pomorskie razem z partnerami ze Szwecji, Finlandii i Litwy projekt Defris. Podobne problemy partnerów uczestniczących w projekcie pozwoliły zainicjować współpracę, która w myśl założeń powinna już wkrótce przyczynić się do znalezienia optymalnych rozwiązań istniejących problemów i stać się punktem wyjścia do dalszych działań ukierunkowanych na długotrwały, zrównoważony rozwój i osiągnięcie większej spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej regionu Morza Bałtyckiego (a szerzej UE). I chociaż prace nad projektem jeszcze trwają, zakoń-

⁶ *Jedność, solidarność...*, s. 26.

czony do tej pory działania pozwalają przypuszczać, że przyjęte założenia okażą się realne i pozwolą partnerom osiągnąć takie efekty, jakich się spodziewają. Jeżeli tak faktycznie będzie – to przykład projektu Defris będzie godny polecenia wszystkim, dla których szeroko rozumiane zagadnienia spójności Unii Europejskiej stanowią poważne wyzwanie.

Literatura

1. *Jedność, solidarność, różnorodność Europy, jej narodów i jej terytorium. Drugi raport w sprawie spójności gospodarczej i społecznej*, Komisja Europejska (weryfikacja i tłumaczenie UKiE), 2001.
2. Materiały programowe udostępnione przez Biuro Promocji i Inicjatyw Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu:
 - WP 1 – *Work Package 1 – Comparisons between regions*,
 - *Sustainable Regional Spatial Planning and Working Methods*, Common Report,
 - Defris – WP 2, kamień milowy 1 – trwałość regionalnego planowania przestrzennego i metod pracy,
 - *Strategic Projects/WP 3, Project information formula, The Bydgoszcz-Toruń, Metropolitan Area as a Development Zone*,
 - *Strategic Projects/WP 3, Project information formula, The Notec Valley – the conception of economic activation of Notec river valley*,
 - *Strategic Projects/WP 3, Project information formula, The problem of improving the communication system in a middle-sized town in the aspect of local and regional connections*.
3. Oficjalna strona internetowa projektu, <http://www.defris.net/>.
4. Portal funduszy strukturalnych, <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/>.

TRANS-BORDER COOPERATION IN THE BALTIC REGION BASED ON THE DEFRIS PROJECT

Summary

For achieving the goals cohesion policy activities which involve in cooperation different partners from different countries are particularly important, because they have wide knowledge and experience. Project Defris is the example of such cooperation realized by Kujawsko-Pomorskie voivodship which cooperates with partners from Sweden, Finland and Lithuania. The purpose of the project is the realization of common activities focused on long-lasting, constant development and achieving social, economic and territorial cohesion of the Baltic Sea region. The possibility of cooperation in this project allows the participants to find the best solution which guarantees the best effect with acceptable level of costs.